



# наша СЛОВА

*Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!*  
**ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ**



Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 24 (1019) 15 ЧЭРВЕНЯ 2011 г.

## Асноўныя знатакі беларускай лацінкі - у міліцыі



*Грамадскае аб'яднанне  
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"*  
220034, г. Мінск вул. Румянцева, 13, тэл. 213-43-52, 284-85-11, разліковыя рахуны № 3015741233011 у аддз. №539 ААТ "Белінвестбанка", г. Мінск, код 739

18 красавіка 2011 г. № 44

Сп. У.У. Макею,  
Кіраўніку Адміністрацыі  
Презідэнта Рэспублікі Беларусь,  
220016, г.Мінск,  
вул. К. Маркса, 38

Шаноўны Уладзімір Уладзіміравіч!

У ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" прыйшло грамадскае аблеркаванне актуальнага пытання "Беларускія прозвішчы лацінкай". Падчас гэтага аблеркавання выяснялася, што ў нашай краіне адсутнічае нарматыўны стандарт па передачы беларускіх прозвішчаў сродкамі лацінскай графікі.

Між тым, у Беларусі ўжо ёсьць досвед афармлення ўласных геаграфічных назваў лацінкай, што замацавана ў Інструкцыі па транслітарацыі геаграфічных назваў Рэспублікі Беларусь літарамі лацінскага алфавіту (зарэгістравана ў Нацыянальным рэестры прававых актаў Рэспублікі Беларусь 30.11.2000 № 8/4488).

Беларуская лацінка была зацверджана ў жніўні 2007 года на 9-й канферэнцыі ААН у Нью-Року, у якасці міжнароднага стандарту для беларускіх геаграфічных назваў.

Прапануем пашырыць гэты досвед для афармлення беларускіх прозвішчаў лацінскімі літарамі ў пашпартах і іншых дакументах. Гэта спыніць разнобой у напісанні прозвішчаў і паспрыне юрыдычнаму замацаванню і ўніфікацыі, а таксама падвысіць міжнародны прэстыж нашай краіны.

Таблица прапануемай транслітарацыі дадаецца.

З павагай,  
Старшыня ТБМ

Алег Трусаў.

Міністэрства ўнутраных спраў  
Рэспублікі Беларусь



Міністэрство внутрінніх дзеянь  
Республікі Беларусь

Гарадскі вул. 2, 220050, г. Мінск  
Тэл. 2187962

Горадскі вул. 2, 220050, г. Мінск  
Тэл. 2187962

«21» июня 2011 г. № 40/ 2097

На № / от 2011 г.

Аб транслітарацыі

У Міністэрстве ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь разгледжаны ў межах кампетэнцыі зварт адносна транслітарацыі імёнаў і прозвішчаў з выкарыстаннем літар лацінскага алфавіту.

Паведамляем, што напісанне ўстановачных дадзеных у пашпарце грамадзяніна Рэспублікі Беларусь (у тым ліку, у машынасчытанай зоне на 3-й старонцы вокладкі пашпарта) ажыццяўляецца ў адпаведнасці з міжнароднымі патрабаваннямі да машынасчытаных дакументаў.

Паводле раздзелу III Документа ICAO 9303 "Машынасчытаныя празныя дакументы" запаўненне пашпартоў праводзіцца з выкарыстаннем шырфоту OCR-B стандарта ICO 1073-2.

Дадзеным стандартам прадугледжваецца выкарыстанне выключна 26 літар ангельскага алфавіту ад A да Z і 10 лічбаў ад 0 да 9. Выкарыстанне іншых сімвалоў (напрыклад, "C", "S", "U", "Z") не дапусгаецца.

Іншыя дакументы, якія выдаюцца органамі ўнутраных спраў (пасведчанні кіроўцаў, пасведчанні аб рэгістрацыі транспартнага сродку і іншыя), запаўняюцца на падставе пашпарта грамадзяніна Рэспублікі Беларусь.

Начальнік Дэпартамента  
(Пераклад з рускай.)

А.Ю. Бягун.

ISSN 2073-7033



Канферэнцыя "Упрадкаванне ўрбаністичнай прасторы Беларусі",  
якая была спланавана на 11 чэрвеня адбудзеца  
17 чэрвеня, у пятніцу, з 11.00 па 17.00 па  
адрасе: Менск, вул. Румянцева, 13, сядзіба ТБМ  
(метро Пл. Перамогі).

9 772 073 703 003 >

## Ford павярнуўся да беларускай мовы

Кампанія Ford пайнфірмавала аб рэалізацыі спецыяльнай канцепцыі прамоцыі сваіх прадуктаў і сэрвісных паслуг у Беларусі. Канцепцыя прадугледжвае выкарыстанне новых камунікацыйных інструментau, уключаючы практичнае выкарыстанне беларускай мовы.

Паведамляецца, што тэмаю першай рэкламнай кампаніі Ford'у на беларускай мове стане якасць абслугоўвання ў фірмавым сэрвісным цэнтры. Кампанія заяўляе, што выкарыстанне беларускай мовы не абмяжуеца толькі рэкламнымі слоганамі, плакатамі і шыгтамі – Ford дакліруе практикаваць беларускую мову нароўні з ра-



Добры майстар. Добры сувесна баравой!

Feel the difference



сейскай у вусных контактах са сваімі кліентамі.

*Nashi kap.*

## АТРЫМАНА ПАСВЕДЧАННЕ АБ СМЕРЦІ АНТОНА ЛУЦКЕВІЧА

Гэтымі днямі Маргарыта Пярова, унучата пляменніца Старшыні Рады Міністэрства ўнутраных спраў Беларускай Народнай Рэспублікі Антона Луцкевіча, атрымала з аддзела запісу актаў грамадзянскага стану па г. Аткарску і Аткарскім раёне Саратоўскай вобласці пасведчанне аб смерці свайго знакамітага родзіча 23 сакавіка 1943 года.

У свой час у часопісе ARCHE быў і на- друкаваныя дакументы аб смерці Антона Луцкевіча на перасыльным пункце ў г. Аткарск, а ў кнізе яго твораў "Барацьба за вызваленне" (2009) – фотакопіі рапарту начальніка санітарнай часткі начальніку Аткарскага перасыльнага пункта аб смерці А. Луцкевіча і акт аб яго пахаванні. Аднак у некаторых даведніках да гэтага часу пішуць, што А. Луцкевіч памёр "каля 1946 г.". З дакумента, атрыманага Маргарытой Пяровай, вынікае, што запіс акту аб смерці Антона Луцкевіча за нумарам 390 ўчынены яшчэ 30 лістапада 1943 года. Гэты дакумент яшчэ раз сведчыць, што сынам Антона Луцкевіча (абодва ўжо не жывуць) у адпаведнасці з тагачаснымі інструкцыямі было выдадзена фальшивое пасведчанне аб смерці іх бацькі.

Трэба спадзявацца, што цяпер у даведчай літаратуре і ў электронным каталогу Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі ў прыват-



насці будуць паведамляць праўдзівую дату смерці аўтара акту 25 сакавіка.

*Anatolій Сідарэвіч.*

## Падыход да 600-годдзя Грунвальда па-літоўску



Цяпер пасажыры самалётаў, якія падлігаюцца да Вільні, змогуць з вышыні птушынага палёту прачытаць надпіс «Жальгірыс-600», які ўтвараеца са спецыяльнай пасаджаных дрэў. Пасадкай 14 тыс. саджанцаў бярозы завяршилася акцыя, якая пачалася ў каstryчніку мінулага года пад Вільнем, калі школьнікі Літвы і суседніх дзяржаў у горад 600-годдзя бітвы пад Грунвальдам (Жальгірысам) на плошчы 6 га высадзілі 7 тыс. елак. Дрэвы ўтварылі надпіс «Жальгірыс-600», даўжыня якога складае 551 м, а шырыня — 60 м.



## УТВАРЭННЕ НАЗОЎНКАВЫХ ВЫРАЗАЎ АД ДЗЕЯСЛОЎНЫХ

У нашай мове, як і ў іншых мовах, ёсьць нямала выразаў, якія ўзінклі на аснове ўнутраных фразеалагічных рэсурсаў, склаліся на базе ўжо існых фразеалагічных адзінак. У такім разе можна і трэба асобна гаварыць пра ўнутрыфразеалагічны спосаб і яго шматлікі і разнастайныя працэсы ўтварэння новых фразеалагізмаў. Адзін з такіх працэсаў – утварэнне ад выразаў дзеяслоўнага тыпу судносных з імі назоўнікаў фразеалагізмаў. “Н у пэйней ступені збліжаеща з марфалагічным спосабам лексічнай дэрывацыі – самым продуктыўным спосабам словаўтварэння. Так, у чатырох татах ТСБМ пададзена калі 2000 назоўнікаў, утвораных ад дзеяслоўваў пры дапамозе суфікаў ці нулявой суфікацыі (валодаць – валоданне, аглядаць – агляд).

Падобную з'яву можна назіраць і сярод фразеалагізмаў. Тут таксама нярэдка новы выраз (назоўнікавы) фармуецца на аснове дзеяслоўнага ў выніку ўтварэння аддзеяслоўнага кампанента-назоўніка ад граматычна галоўнага слова; пры неабходнасці замяняеца і склонавася форма залежнага слова-кампанента: *абіваць парогі – абівание парогаў, зрываць маску – зрыванне масак, замятаць сляды – замятанне слядоў*.

Супаставім ужыванне апошніх пары судносных выразаў у межах двух суседніх сказаў: «*Гэта ўжо было подобна на замятанне слядоў. А калі замятаюць сляды, тады, зразумела, пачынаюць нечага баяцца*» (М. Лынкоў). Тут назоўнікавы дэрывают (*замятанне слядоў*) мае ўжо не дзеяслоўнае, працэсуальнае значэнне, уласцівае выразу *замятаць сляды*, а назоўнікавае, прадметнае, у сказе выступае не як выказнік, а як дзейнік ці дапаўненне, валодае не дзеяслоўнім катэгорыямі трывання, часу, асобы і ладу, а назоўнікавім – роду, ліку, склонавася.

**Набіванне кішэнія.** Вытворны ад дзеяслоўнага *«набіваць на лаўрах»*, мае значэнне «задавальненне дасягнутым і бесклапотнае правядзенне часу». «*Пасля вайны герою-ветэрану было не да спачывання на лаўрах: трэба было афорджаць разбўранае ліхалеццем, вучыцца далей*» (С. Клімененка).

**Станаўленне на ногі.** Вытворны ад судноснага дзеяслоўнага выразу і абазначае «пачатак вядзення самастойнага жыцця». «*Ранейшыя памянацьці гадоў былі першым этапам у развіціі беларускай савецкай літаратуры, перыядам яе зароджэння, маленства, станаўлення на ногі*» (М. Лынкоў).

**Набіванне кішэнія.** Вытворны ад дзеяслоўнага *«набіваць кішэні»*, мае значэнне «абагачэнне (звычайна несумленным шляхам)». «... а атрымалі цара, які турбуецца пра сваіх сыноў і набіванне кішэніяў сваім чыноўнікам» (В. Рымашэўскі).

Прывядзём яшчэ тры назоўнікавы дэрываюты, якія

хочць і апісаны ў «Слоўніку фразеалагізмаў», але (па незалежных ад аўтара прычынах) пададзены або без апраўданых ілюстрацыйных прыкладаў, або толькі з адной цытатай-прыкладам.

**Адыход у лепіши свет** каго, чый. Абазначае «смерть каго-небудзь», паходзіць з дзеяслоўнага выразу *«адыходзіць у лепіши свет»*. *«Адыход Антося Іосіфавіча ў лепіши свет з жалем успрынялі ўсе, хто яго ведаў і хто яшчэ пакуль застаўся на гэтym свеце»* (В. Рагойша). «*Сам ён [Алесь Емяльянаў] амаль не лекаваўся. Рыхтаваўся да адыходу ў лепіши свет не з-за таго, што там лепей, – проста ён не мог болей тут. Паэт, відаць, адчуваў, што смерць – гэта не канец, а пачатак»* («Дзеяслоў»).

**Навешванне лапіши на вуши каму**, каго. Абазначае «імкненне падмануць каго-небудзь, падмані», паходзіць з дзеяслоўнага выразу *«навешваць лапішу на вуши (каму)»*.

«*За навешванне лапіши на вуши гледачоў панясыць адказнасць вельмі хутка ўсе, у тым ліку – і выкананы гэты «брыйдоты», і яе кіраўнікі»* («ЛіМ»). «*Каму ж патрэбна гэта хлусня, навешванне лапіши на вуши простым людзям?*» («Нар. воля»).

**Падзел (дзяляльба) шкury (скury) незабітага мядзведзя.** Абазначае «заўчаснае размеркаванне прыбыту ў яшчэ не зробленай справе», паходзіць з дзеяслоўнага выразу *«дзяляць шкуру (скuru) незабітага мядзведзя»*. «*Складалася ўражанне, што некаторых «апазіцыянераў» больш хвалое падзел скury незабітага мядзведзя»* (Ю. Хадыка). «*Без надзеi, без веры і нават спадзявання – атрымалі ўсё, што хацелі. Зараз жа – надзеi, спадзяванні, планы. Дзяляльба шкury незабітага мядзведзя*» (С. Астрравец).

**Ivan LEPESHAU.**

### На “капыльскіх пацехах” сумна не будзе

25 чэрвеня бягучага года вось ужо ў чацверты раз у Капылі пройдзе абласны фестываль гульні і гумару “Капыльскія пацехі”. Асноўнымі арганізатарамі яго выступілі Менскія абласны выканаучы камітэт, Капыльскі райвыканкам і раённы аддзел культуры.

Арганізаторы плануюць ажыццяўіць асноўныя задачы гумарыстычнага свята: паказаць вялікую гульнёвую разнастайнасць, дзе кожны удзельнік свята авалязкова прыме ўдзел у розных гульнёвых праграмах і атракцыёнах.

На цэнтральнай плошчы калі РЦК будуть выступаць больш за 20 калектываў і індывідуальных выканаўцаў гумарыстычных твораў з усёй Менскай вобласці. Акрамя гэтага, запрошаны і гасці калектыву з вёскі Спорава Бярозаўскага раёна Берасцейской вобласці – тэатр народнага гумару “Спораўскі акалот”.

Народны тэатр гульні

### Хлеб “Жытнёвае зярнятка”



Хлеб “Жытнёвае зярнятка”  
выпускае Menскі хлебазавод  
№ 3.

Mikalai Malyschyts,

## Першы анімацыйны фільм па гісторыі Беларусі — у топ-10 на Youtube і топ-3 на Yandex!

Анімацыйны фільм “Будзьма беларусам!” увайшоў у Топ-10 праглядайды на Youtube і топ-3 на Yandex. Фільм быў выкладзены ў адкрыты доступ адразу пасля прэс-прэзентацыі ў суботу, 28 траўня, на партале TUT.BY. Цягам тыдня відэа стала хітом нумар адзін у байнэце.

Мяжа ў 100 тысяч праглядайды за месяц, прагнаваная пасля закрытага прагляду скептычнымі блогерамі, была пераадолена ўсяго за 4 дні. Так першая прафесіянальная гістарычна анімацыя з цэнтральнай падзеі праекту *БудзьмаTUT* ператварылася ў аднострэванне высокай патрэбы беларусаў у сучасных відах мастацтва на глебе нацыянальнай культуры.

Поспех відза не аблежаваўся Беларуссю. На мінульым тыдні анімаваны ролік “Будзьма беларусам!” прайграваў троумфальнае шэсце па прасторах глабальнага сесіва. На Youtube ролік увайшоў у топ-10 відэа, што абліяркоўваліся ў свеце найбольш, і ў рэгіянальны топ-100 самых праляданых, напрыклад, у Чэхіі і Польшчы. У тройку найлепшых на Яндэкс-відэа ролік трапіў ужо ў першыя дні пасля з'яўлення. Ролік “Будзьма беларусам!” – цэнтральная падзея праекту БудзьмаTUT, але далёка не фінал. Працяг кампанія “Будзьма беларусам!” абяца зусім хутка!

Алесь Плотка, прэс-сакратар грамадскай культурніцкай кампаніі «Будзьма беларусам!»

### Тэкст, які гучыць па ходу фільма

Не было раней нічога, а цяпер усяго многа.  
За гэта мы мусім падзякаўць Богу,

“и ствараў наш свет у жанры фрыстайлу,  
Прамові “Будзьма!”, і Беларусь пайсталала.

Іхтыяэуры і іншыя цмокі...

Мы напачатку ў акіяне моклі,  
А потым пакінулі водныя нетры

І змейлі мы назуву “неўры”.  
Неўры здавен, ад першых вякоў

Пераўтвараліся ў вайкоў —  
Такая вось звычка была ў народа...

Жыцень, Пярун, Дажджоб і Кала Сварога —

У паганскіх багоў продкі нашыя верылі,

Але ўжо хрысціянства грукае ў дзвёры ім.

Будзьма ведаць свой род,  
шалёны народ, беларускі народ!

А мы ўжо ў Рэчы жылі Паспалітай —  
Беларуска-літоўска-польскай дзяржаве —

І чамусыці суседзяў усіх раздражнялі.

Тры падзелы Рэчы Паспалітай —

Вось так — узялі нас і падзялілі.

Найбольшую частку з'яла Расея...

Сярод шляхты нездаволенасць спее.

На сцэне з'яўліся Тадэвуш Касцюшка.

Запомніць імя гэта трэба. Таму што

Тадэвуш канкрэтным быў рэвалюцыянерам —

У свабоду, роўнасць, братэрства верыў,

Змагаўся за гэта нават у Штатах,

Але рускі царызм яго кінуў за краты.

Будзьма ведаць свой род,  
шалёны народ, беларускі народ!

Падчас напалеонаўская землятрусу  
З беларусамі біліся беларусы,

А ў 1863-м

Паўстанне ізноў пажарышчам свеціц.

Кастусь Каліноўскі, сын Беларусі

У роспачы быў, у гаркоце, у скрусе,

Падніж касінерай, смела біўся ў палях,

Але ў патлі на Лукішках скончыў свой шлях.

Свет на мяжы XX стагоддзя.

Трэба падымаць культуру ў народзе!

Багушэвіч, Багдановіч, Купала і Колас,

Ластоўскі, Луцкевіч... Багата было вас!

Дзясяткі дзясяткі выбітных імёнаў...

Але ўжо рэвалюцыя палае чырвоным.

Ну вось. У рэвалюцыйных жахах

З'яўляецца новая дзяржава.

Завеца прыгожа яна: БНР.

Яе ўтварэнне святкуем і цяпер.

Але раптам аднекуль — з дзіркі ад бубліка —

З'яўляецца іншая на табе рэспубліка.

Завеца ўжо не рамантычна яна —

Савецкая сацыялістычная.

20-я гады. Векапомны час.

Беларусізація пануе ў нас.

Пісьменнікі пішуць выдатныя творы,

Мастакі ў Віцебску заўсёды ў гуморы...

І гэта было, пакуль не прыйшло.

Год 37-мы, крывае шоў.

Але то шчэ была апраметная.

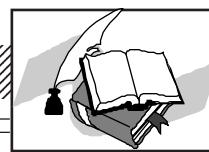
І вось пекла — Другая Сусветная.

Былі акупанты, былі партызаны,

Краіна ізноў на шматкі разгрывалі...

Ізноў беларусы з абодвух бакоў...

Ліесьца к



## Духоўны ўзаемаабмен краінаў

Дні культуры Швеціі на Беларусі былі ў гэтым годзе насычанымі разнастайнымі падзеямі і ахаплі Менск, Палац, Пінск і Берасце.

Пачаліся яны з удзелу шведскага этна-фольк гурта «Хэнінгарна» у праграме Дударскага фесту і сольнага выступлення калектыву ў Менску на сцэне Дома ветэранаў. «н захапіў слухачоў вясёлымі бадзёрымі мелодыямі, пры слуханні якіх добра ўяўляліся шведскія прасторы і супольныя святы.

Выстава карыкатуры ў менскім Музеі сучаснага мастацтва «Сам-насам з Сусветам» была вельмі актуальнай, вобразы мастакоў адзначаліся вастрыней думкі і клопатам пра стан прыроды. Падчас першага ў Беларусі круглага стала «Клімат і мастацтва», арганізаванага сумесна з карадынальным цэнтрам «Адукацыя для ўстойлівага развіцця» Міжнароднага дзяржаўнага экалагічнага юніверсітэта імя А.Д. Сахарава, сваё бачанне праblemу клімату прадставілі спецыялісты розных галін: экалогі, адукацыі, мастацтва.

Яркім працягам выставы «Сам-насам з кліматам» сталі творчыя майстар-класы. Майстар-клас па карыкатуры пад кіруніцтвам шведскай мастакі Карын Сунвісан прайшоў у Акадэміі мастацтваў. Мэтавай групай другога майстар-класа «Карыкатура. Комікс. Клімат» былі навучэнцы мастакіх каледжаў. Падчас майстар-класа юныя творцы больш даведаліся пра змены клімату, пазнаёміліся з новымі экавыкамі тэхнікамі мальвання.

Новы музичны праект на вершы шведскіх паэтаў Кэнната Клемеца, Крыстафера Леандэра і Катарыны Фростэнсан пад назвай «Чара» прадставіў Зміцер Вайцюшкевіч і «WZ-Orkiestra». Акрамя пастаянных удзельнікаў аркестра ў выкананні песняў прынялі ўдзел Таццяна Грышук (цымбалы) і курд Масуд Талібані, што надало новае гучанне музыцы. На прэм'еры прысутнічалі беларускія творцы - Генадзь Бураўкін, Уладзімір Някляеў, Андрэй Хадановіч, Але́сь Пушкін і іншыя. Дзве песні праекта прысвечаны шведскім і беларускім мужчынам. «Шведскія мужчыны любяць бываць на прыродзе і лічаць за важнае клапаціца пра экалогію», - сказаў дзеяцель «Чары» К.Леандэр. «Адзін з такіх ідэальных мужчынаў - сп. Стэфан Эрыксан, які дапамагае будаваць культурныя масты музыкам і паэтам, сябраваць народам», - гаворыць з уздзячнасцю Зміцер Вайцюшкевіч. Другая, традыцыйная частка канцэрта «WZ-Orkiestra» была як заўсёды шыра беларускай і сардечнай.

Сёлета шведска-беларускія літаратурныя чытанні адзначылі свой юбілей - 10 гадоў. Яны прыйшлі на філфаку БДУ. Каб прыняць удзел у юблейнай імпрэзе, са Швеціі прыехалі вядомыя літаратары: Катарына Фростэнсан, Ула Лашму і Ульф Старк. Ката-



рына Фростэнсан, сябра Шведскай Акадэміі з'яўлецца членам Ноўбелеўскага камітэта па літаратуре, адна з тых, хто вылучае кандыдату на Ноўбелеўскую прэмію. З беларускага боку свае творы презентавалі Але́сь Пашкевіч, Аксана Спрынчан, Усевалад Сцебурака і Віктар Шалкеўч.

З чэрвеня літаратурная вечарына адбылася ў Пінску ў Палескім драматычным тэатры, а 4 чэрвеня ў



Берасцейскім дзяржаўным абласным цэнтры юнацкай творчасці.

Эмацыйна узрушыў публіку выступленнем 3 чэрвеня ў малой зале Белдзяржфілармоніі Камерны хор Святога Юханэса. Удзельнікі шведскага хору жывуць у прыходзе Святога Юханэса ў Стакгольме. Калектыв быў заснаваны Карын Олдгрэн у 2002 годзе. У хоры спяваваць студэнты, юрысты, службоўцы, большая частка з іх мае высокую музичную адукацыю.

На майстэрску вітузона кіруе спевамі сп. Карын Олдгрэн. Яна навучалася ў Карабеўскім музычным каледжу па спецыяльнасці «Царкоўная музыка і арган», пасля 4 гады студыяvala харавое і аркестравае дырыжаванне. Тому за шэсць гадоў існавання хор адзначаны даўолі шырокім і разнастайным спектром выканання, пачынаючы з класічных араторый і традыцыйнай а капэльной музыкі і да перформансаў і сцэнічных пастаноўак. Сярод тых, з кім супрацоўнічаў хор, можна ўзгадаць арт-дует Лісі і Гетруду, саксафоніста Андэша Паўласана, Гогландскую школу кампазітараў, сімфанічны аркестр Про Музыка, Драматычны інстытут, а таксама спевакоў Еспера Тоба, Мікаэля

Беліні і Маргарэту Бенгтсан.

На сцэне ў пастаноўцы спінчнай араторыі Карла Унандэр-Шарына «Дзея апостала» хор Святога Юханэса супрацоўнічаў з оперным рэжысёрам Хеленай Роп і харографам Кларай Ніл'ін. У 2008 годзе хор узяў удзел у першым для сябе спаборніцстве - Міжнародным конкурсі імя Флейшмана, які адбыўся ў Корку (Ірландыя).

Хор выканаў духоўныя спевы «Sanktus», «Ойча наш», «Радуйся, святая царыца Марыя», мелодыі шведскіх і амерыканскіх кампазітараў В. Стэнхамара, О. Ліндберга, А. Раульсана, Г. Вількоўскага, Д. Лэнга. Публіка тройчы выклікала спевакоў на «біс». Па просьбі слухачоў 5 чэрвеня адбыўся дадатковы канцэрт шведскага хору ў Чырвоным касцёле.

Прыезд калектыву ў Менск стаў магчымы дзякуючы клопату сп. Стэфана Эрыксана і сяброўству хора з калегамі з творчага калектыву «Conkordia».

**Э. Дзвінская,  
фота аўтара**  
**На здымках:**  
1. Выступае хор Св. Юханеса (Швеція);  
2. Сп. С. Эрыксан і Г. Казімроўская («Conkordia»);  
3. На прэзентацыі супольнага праекта «Чара».

## Калі за адраджэнне мовы, падтрымаем «Наша слова»!

Кожны нумар нашай газеты ў часы падпісной кампії сустракае нас амаль такім жа заклікам. Але мы застаемся глухімі, рэакцыі амаль ніякай. Хутчэй, яна нават адмоўная. Прыкра і сорамна чытаць штоквартальныя справаўдачы аб выніках падпіскі на «НС». Яны не цешаць. Колькасць падпісчыкаў вагаеца калі лічбы 1000 і ніяк не можа надзеіна яе пераступіць. А быў жа час калі яна дасягала і 2000 экз. Да чаго ж мы дакаціліся, што рэдакцыя непрыхавана радуеца кожнаму асобніку газеты падчас сезоннага асенне-зімовага невялічкага павелічэння падпіскі?

Няўжо нас, сяброў ТБМ не хвалюе перспектыва страты нашай арганізацыі такога важнага і так цяжка здабытага органа, нашага арганізатора. Страты газеты можа прывесці нават да спынення дзеянасці самога таварыства, асабліва яе регіянальных суполак. Яна ж мабілізуе, цэмантуе арганізацыю, інфармаб на нашых справах у іншых суполках, падказвае і напамінае што рабіць на месцах. У рэшце рэшт не дзе забыць.

ца некоторым нашым сябрам, хто яны ёсць, што яны сябры ТБМ.

У чым прычына таго становішча? Можа, ужо колькасць сяброў ТБМ, то іх колькасць па віншавальных спісах з днём народзіна ў сябру ТБМ, то іх колькасць ці не ўдвай большая за колькасць падпісчыкаў. Ці можа гэта сябры «ліпавыя»?

Некаторыя скардзяцца, што выданне наша не вельмі цікавае і да т.п. Магчыма і так. Але у любым выпадку яно карыснае для нас, для настаўнікаў мовы, літаратуры, гісторыі, для краязнаўцаў.

Нельга тут не ўлічваць таксама вельмі цікільныя магчымасці рэдакцыі газеты, што не можа мець штат сталых супрацоўнікаў і матэрыяльных сродкаў. Нават дзіву даеся, як яна яшчэ і так існуе. Многія грамадскія аўяднанні ўгуле не маюць сваіх выданняў ці стратілі іх.

А зрабіць газету цікавайшай мы можам самі, калі пачнём у яе зацікаўлена пісаць. А пішам мы ў сваю газету мала. А малілі б

меньваща інфармацый аўцікаў і карысных справах у сваіх раёнах.

Мяне вельмі здзіўляе тое, што ў 5-ці раёнах Магілёўскай вобласці увогуле няма падпіскі і ў 11-ці па краіне. І што нават у такіх буйных гарадах як Бабруйск, Слуцк, Салігорск, Светлагорск, Рэчыца, Жлобін, Орша, Барысаў выпісваюць ад 1 да 6-7 экз.

Лічу, што ў раённых арганізацыях ТБМ дрэнна мы прапагандуем нашу газету, альбо зусім аб гэтым не клапоцімся.

Па сваёй арганізацыі меркую. Калі зробіш напамін аб падпісцы, то колькасць падпісчыкаў узрастаете ўдвай. Многія проста заўваюць падпісаци.

Драгія сябры ТБМ і іншыя неабыкавыя да роднай мовы! Вельмі спадзяюся што мы ўсё ж не дапусцім спаду падпіскі, а потым і даведзём яе да 4-х значайнай лічбы, бо газета «Наша слова» была і застаецца нашым найлепшым арганізатаром.

**Сямён Бародзіч,**  
старшыня Асіновіцкай раённай рады ТА «ТБМ імя Ф. Скарыны».

## Калі за адраджэнне мовы, читай, спадарства, «Наша слова»!

Шаноўныя сябры, ідзе падпіска на другое паўгоддзе 2011 года. У каталогу інфармація пра газету знаходзіцца на ст. 88. Цана не вырасла. Газета мае добры рэдакцыйны партфель і плануе для друку тэксты самых розных матэрыялаў, з рознымі поглядамі і падыходамі, у тым ліку і адрознімі ад пазіцыі рэдакцыі. Мы будзем працягваць друк мовазнаўчых і гістарычных матэрыялаў у выкладанні тых аўтараў, якіх вы не знойдзецце на старонках іншых выданняў. Кожны нумар «Нашага слова» - гэта далікатны і свежы зраз сучаснасці і мінуўшчыны, а ў некаторых выпадках спроба заглянуць у будучыню. Мы не стараемся навязваць чытатчу сваю думку ці погляды. Мы падаём факты. Чытайце, даведайцеся, думайце. Будзьце з намі, і вы будзецце з усёй Беларуссю.

РП - 1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

**АБАНЕМЕНТ** на **газету** часопіс **63865**

індэкс выдання

**НАША СЛОВА**

(назва выдання)

Колькасць камплектаў

1

На 2011 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

**Каму**

(прозвішча, ініцыялы)

**Куды**

(адрас)

(паштовы індэкс)

## ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

на **газету** часопіс

**63865**

індэкс выдання

**НАША СЛОВА**

(назва выдання)

**Кошт**

падпіскі  
пераадрасоўкі

руб.

Колькасць камплектаў

1

На 2011 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

## Асэнсаванне Мірскага замка як своеасаблівага нацыянальнага сімвалу беларускай дзяржавы

Мірскі замак ужо даўно ўспрымаецца як нашымі суйчыннікамі, так і нашымі суседзямі як своеасаблівы нацыянальны сімвал Беларусі. Аднак, адказ на пытанне аб тым, чым выкліканы такая яго роля ў поўнай меры нельга атрымашь карыстаючыся толькі традыцыйнымі метадамі даследаванняў, якія цалкам знаходзяцца ў плоскасці нацыянальных падыходаў.

Зразумела, што аб'ект, які становіцца своеасаблівым нацыянальным сімвалам краіны павінен валодаць пэўным наборам якасцяў, якія вылучаюць яго сярод астатніх аналагічных або падобных аб'ектаў. Тому, каб вызначыць якасці Мірскага замка як аб'екта — сімвала неабходна першапачатковая разгледзець гісторыю яго ўзнікнення, фармавання і пераўтварэння, вынікам якіх магло стаць яго сённяшнє значэнне.

За кропку адліку гісторыи Мірскага замка будзем браць 1522 - 1527 гг., адпіраючыся тым самым на грунтуюнае даследаванне В.В. Калніна і звесткі з афіцыйнага сайта разгледзанага аб'екта.

У архітэктуры Мірскага замка і ў яго гісторыі знайшли адлюстраваніе шматлікія архітэктурныя стылі: готыка (пачатак будаўніцтва замка), рэнесанс (мураваны замак быў пераўтвораны ў шыкоўны палац, да яго абарончых сцен былі прыбудаваны жылыя карпусы, якія набылі воблік класічных узору ѹ італьянская рэнесанс) і барока (асноўная ўвага пры правядзенні работ надавалася інтэр'ерам).

З вышэй адзначанага выцякае, што для з'яўлення Мірскага замка неабходны былі як палітычныя, так і эканамічныя ўмовы. Для фармавання і развіцця дастатковая было толькі эканамічных складальнікаў. Надалей яго росквіт, або занядбанне не супадае з перыядам эканамічнай стабільнасці, або нестабільнасці грамадства і прыктычна не залежыць ад зневініх умоў.

Да пачатку XIX ст. валарызыцыя Мірскага замка насіла выключча ўтылітарныя характеристы: замак разглядаўся, выкарыстоўваўся і аднаўляўся толькі як аб'ект, які выконваў утылітарную функцыю (абарончае збудаванне, прадмет гонару ўладальнікаў, іх рэзідэнцыя і г.).

З эпохі рамантызму пачынаецца каштоўнасць валарызыцыя Мірскага замка. І бярэ яна свой пачатак са з'яўленнем першай вядомай нам выявы аб'екта, выкананай Кацуцыям іванавічам Русецкім ў 1853 г. як загалоўнай ілюстрацыі да кнігі У. Сыракомлі «Вандроўкі па маіх быльых ва-



Фрагмент паштоўкі з камплекту «Дажынкі-2010»

коліцах» (дарэчы, цэлая частка згаданага выдання прысвечана і гісторыі мястечка, і гісторыі ды лёсу Мірскага замка). Наступным прайўленнем каштоўнаснай валарызыцыі аб'екта з'яўляецца артыкул У. Сыракомлі ў газете «Kurier Wilenski» (№ 72 за 1860 г.) аб факце вандалізму ў дачыненні да Мірскага замка. Менавіта дзякуючы гэтаму артыкулу і намаганням пазы была спынена разборка барбакана на цэглу і яе продаж. Але ж захаваць барбакан так і не ўдалося, на сённяшні дзень ён прадстаўлены толькі разгледзець.

Аднак канец рамантызму і гісторызму паклала Другую Сусветную вайну, якая абырнулася катастрофай і асабістай для гаспадароў Мірскага замка, і для краіны ў цэлым. У 1942-1944 гг. нямецкая ўлады арганізоўваюць у замку яўрэйскае гета.

У савецкі час у дачыненні да Мірскага замка назіраўся працэс эскалаціі яго паступовага разбурэння і раскрадання. Першыя эпізоды з шэрагу тых падзеяў, якія б варварскія яны не выпілілі, можна, калі не апраўдаць, то хаяць б зразумець. Рабаўніцтва рухомай маёмаці ў 1939 г. можна аднесці да катастрофы Другой Сусветной вайны. Цяжка вінаваці людзей, якія, знайшоўшы ў замаку часовы прытулак пасля зіщчэння ў 1944 г. драўлянай забудовы Міра, адбudoўваліся як маглі і скарыстоўвалі на гэтыя патрэбы некаторыя матэрыялы і вырабы з замка.

Аднак, нягледзечы на складаны савецкі перыяд у гісторыі Мірскага замка, ён таксама адзначаны працягам каштоўнаснай валарызыцыі аб'екта: упершыню з'яўляецца грунтоўнае апісанне Мірскага замка, якое ажыццяўі архітэктар Анатоль Міцянін у 1948-1954 гг. ін у далейшым абараніў кандыдацкую дысертацыю па архітэктуры разгледзанага аб'екта.

З эпохай рамантызму таксама звязана далейшае развіццё каштоўнаснай валарызыцыі замка. У 1920-1930-я гг. XX ст. Мірскі замак фатаграфуе вядомы фатограф Ян Булгак. У 1927 г. з'яўляецца некалькі графічных лістоў работы Язэпа Нарцысавіча Драздовіча, беларускага мастака,

скulptара, прысвечаных Мірскаму замку. Перыяд пачатку XX ст. звязаны таксама з праўдзівіннем першых даследаванняў на замку. Яшчэ ў 1912 г. маладым археолагам Юзафам Ядкоўскім было зроблена падрабязнае гісторычна-архітэктурнае апісанне, планы, фотаздымкі і замалёўкі замка.

Наступны этап каштоўнаснай валарызыцыі аб'екта звязаны з імем Напалеона Орды, беларускага кампазітара і мастака другой паловы XIX ст. З рамантычнай настальгіяй ён адлюстроўвае замкову рэзідэнцыю Іллінічу ў Міре, даўдна працісвае выгляд замка, быльых гаспадарчых набудоў і былога саду.

У 1908 г. з'яўляецца першая польская паштоўка з выявай Мірскага замка і надпісам на польскай мове.

Далейшы лёс замка ўвогуле пакручасты. Замест канчатковага яго запусцення і разбурэння, пачынаецца паступовое аднаўленне аб'екта. Князі Святаполк-Мірскі паставілі ў замку ахову, каб прыпыніць разбор помніка на цэглу, а у 1920-1930-я гады пачалі разгледзяць замак і адбудавалі палову паўночнага корпуса, аднавіўшы інтэр'еры ў стылі 1930-х гадоў, аднаўленчыя работы на замку праводзіліся як да смерці Міхаила Святаполк-Мірскага ў 1938 г. Такім чынам, эпоха рамантызму зрабіла немагчымым — паклала пачатак аднаўленню Мірскага замка.

Аднак, нягледзечы на складаны савецкі перыяд у гісторыі Мірскага замка, ён таксама адзначаны працягам каштоўнаснай валарызыцыі аб'екта: упершыню з'яўляецца грунтоўнае апісанне Мірскага замка, якое ажыццяўі архітэктар Анатоль Міцянін у 1948-1954 гг. ін у далейшым абараніў кандыдацкую дысертацыю па архітэктуры разгледзанага аб'екта.

Пачынаючы з 1970-х гг. каштоўнаснай валарызыцыя помніка значна ўзрасце, на замку праводзіцца шэраг археалагічных даследаванняў.

У 1987 г. аб'ект быў перададзены на баланс Дзяржаўнага мастацкага музея БССР (зраза Нацыянальны мастацкі

музей Рэспублікі Беларусь), пачынаецца яго разгледзяць і аднаўленне.

З перыядам станаўлення Рэспублікі Беларусь як незалежнай краіны, звязанай ўзнікненне цікаўсці да папулярныя Мірскага замка, як аднаго з сімвалаў беларускай дзяржавы і гісторыі беларускага народа. У 1992 г. з'яўляецца першая беларуская марка з выявай разгледзенага аб'екта, у далейшым ён знаходзіцца адлюстраванне і на іншых відах філатэлістычнай і філакартычнай прадукцыі. У tym жа 1992 г. у адноўленай пайднёва-заходній вежы была адкрыта музейная экспазіцыя, што даволі Мірскому замку прынесьці першых турыстычных наведальнікаў.

Па выніках разгледзяцьных работ 1993 г. Мірскі замак быў узнагароджаны дыпломам заслугі «EUROPA NOSTRA», што дало яму магчымасць атрымашь вядомасць за межамі краіны ў якасці аднаго з лепшых архітектурных аб'ектаў Еўропы.

У 2000 г. названы аб'ект уключаны ў Спіс сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны ЮНЕСКА.

З вышэй адзначанага выцякае, што стылістычныя плыні і кірункі, успрынятыя нашым народам, яго менталітэтам, пакінулі на Мірскім замку максімальная выразнасць след. Тыя ж тэндэнцыі, што былі для беларусаў чужымі, не адлюстроваліся на названым аб'екте наогул.

На думку аўтара, асэнсаванне Мірскага замка як аднаго з сімвалаў беларускай дзяржавы, адбылося дзякуючы інфармацыйнай і гісторычнай вартасці аб'екта для беларускага народа, наяўнасці ў яго адметных архітектурных, мастацкіх, гісторычных, дакументальных вартасцей, выбітнага разпрэзентантства ўніверсітета вобліку, які выклікае ў замежнікаў і суйчыннікаў асацыяцыі з нашай краінай, з'яўляючыся аднаначасова яе візітавай карткай у свеце. І, як аб'ект — сімвал дзяржавы, Мірскі замак валодае пэўным наборам уласцівасцей: інфарматыўнасцю, атрактыўнасцю, экспрэсіўнасцю, разпрэзентатыўнасцю.

Такім чынам, характэрны асаблівасць Мірскага замка як своеасаблівага сімвала беларускай дзяржавы, з'яўляецца не функцыональнае прызначэнне аб'екта, а яго грамадская значнасць як помніка гісторыі і культуры, дакументальнага сведкі, знака, сімвала пэўнага факту, падзеі, з'яўлюючыся ці працэса.

Алена Крэнъ,  
550 група ФІДК.

**Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік**

### Рэдакцыйная калегія:

Юрась Бабіч, Вольга Іпатава,  
Юрась Каласоўскі, Ірына Марачкіна,  
Леакадзія Мілаш, Але́сь Петрашкевіч,  
Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль,  
Станіслав Суднік, Павел Сцяцко,  
Алег Трусаў.  
<http://nashaslova.mns.by/>

№ 24 (1019) 15 ЧЭРВЕНЯ 2011 г.

## Не стала Ўладзіміра Конана

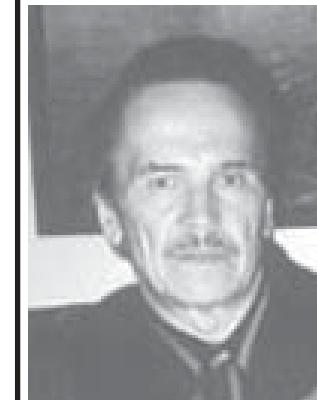
Выбітны філософ і літаратуразнаўца, доктар наук Уладзімір Конан, прафесар пакінуў гэты свет у ноч на 6 чэрвеня. Ад 23 красавіка яму ўшоў 78-ы год.

Уладзімір Конан — аўтар тысяч артыкулаў, дзясятак манаграфій, укладальнік некалькіх збораў беларускай літаратурнай і фальклорнай спадчыны, адзін з самых актыўных удзельнікаў нацыянальнага адраджэння краіны, актыўны сябар ГА «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны».



злучыла нас з такімі постасцямі, як Абдзіраловіч і Суліма. Да Уладзіміра Конана быў выдатны літаратар, для якіх Беларусь была безумоўна важнай, Беларусь для іх была не толькі месцам жыцця, але і тым, што яны бязмерна любілі. Але для філосафа Конана, які потым для шмат каго з нас, Беларусь зноў ператварылася ў аб'ект мыслення, у проблему. Яна стала не толькі тым, што мы любім, але таксама тым, што паддлягае асэнсаванню, што паддлягае інтэрпрэтацыі, што ёсьці важнай проблемай для ўсіх нас.

## Памёр пісьменнік Павел Місько



скай вобласці, у 1964-1967 гг. — літесупрацоўнік «Сельскай газеты», у 1967-1971 гг. — загадчык аддзела культуры рэдакцыі штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва», у 1971-1972 гг. — загадчык аддзела науки і мастацтва часопіса «Полымя». З 1972 г. — загадчык рэдакцыі прозы, у 1976-1980 гг. — намеснік галоўнага рэдактара выдавецтва «Мастацкая літаратура». Сябар СП ССР з 1968 г.

Першае апавяданне апублікаваў у 1958 г. (альманах «Брэст»). Першы зборнік апавяданняў («Калодзеж») выдаў у 1967 г. Аўтар раманаў «Мора Герадота», «Градабой», «Хлопцы, чые вы будзеце...». Шырокую вядомасць здобыў як аўтар дзіцячых кніг «Навасёлы», «Прыгоды Бульбобаў», «Грот Афаліны», «Прыдзі, дзень-залацень» і інш.).

Скончыў філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (1955). Працаўваў адказным сакратаром, намеснікам рэдактара даўд-гарадоцкай раённай газеты «Сцяг Леніна». У 1959-1964 гг. — уласны карэспандэнт газеты «Звязда» па Гарадзен-

скай вобласці, у 1964-1967 гг. — літесупрацоўнік «Сельскай газеты», у 1967-1971 гг. — загадчык аддзела науки і мастацтва часопіса «Полымя». З 1971-1972 гг. — загадчык аддзела науки і мастацтва часопіса «Літаратура і мастацтва», у 1971-1972 гг. — загадчык аддзела науки і мастацтва часопіса «Полымя». З 1972 г. — загадчык рэдакцыі прозы, у 1976-1980 гг. — намеснік галоўнага рэдактара выдавецтва «Мастацкая літаратура». Сябар СП ССР з 1968 г.

Першае апавяданне апублікаваў у 1958 г. (альманах «Брэст»). Першы зборнік апавяданняў («Калодзеж») выдаў у 1967 г. Аўтар раманаў «Мора Герадота», «Градабой», «Хлопцы, чие вы будзеце...». Шырокую вядомасць здобыў як аўтар дзіцячых кніг «Навасёлы», «Прыгод